

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
ชื่อนักศึกษา	ปัญญา เปรี่ยมรัตนชัย
รหัสประจำตัว	54M74740122
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	สิ่งแวดล้อมศึกษา
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.ธงชัย นิลคำ
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สุขศรีงาม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพป่าไม้ และการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในป่าชุมชนเขาร้าง ตำบลผ่านศึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อพัฒนาแบบการฝึกอบรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ 3) เปรียบเทียบความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในระลอกก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม สำหรับนักเรียนโดยรวมและจำแนกตามเพศ และ 4) เปรียบเทียบความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการฝึกอบรม โดยจำแนกตามเพศ การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพป่าไม้และการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในป่าชุมชนเขาร้าง ตำบลผ่านศึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ในตำบลผ่านศึก จำนวน 20 คน โดย ทำการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ระยะที่ 2 การพัฒนาแบบการฝึกอบรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบการฝึกอบรมประกอบด้วย ชุดฝึกอบรมและกิจกรรมการอบรมแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 5 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างชุดฝึกอบรมทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของเนื้อหาชุดฝึกอบรมด้วยการจัดสนทนากลุ่ม และให้ทำการประเมินความเหมาะสมของชุดฝึกอบรมด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้ค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.53) แล้วปรับปรุงเป็นชุดฝึกอบรมที่สมบูรณ์ ระยะที่ 3 การทดลองใช้ และประเมินผลการใช้ชุดฝึกอบรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชากรที่ใช้ในการทดลอง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองน้ำใสวิทยาคาร ตำบลผ่านศึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 40 คนโดยให้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้เป็นแบบเลือกตอบ มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 แบบวัดเจตคติ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.83 และแบบสอบถามพฤติกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.89 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที และค่าสถิติเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพป่าไม้ในป่าชุมชนเขาร้าง ตำบลผ่านศึก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณและมีป่าเต็งรังบางส่วน ต้นไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้ขนาดกลางที่เกิดทดแทนป่าดั้งเดิม ปัญหาของป่าชุมชนเขาร้าง คือพื้นที่ป่าลดลง ความหลากหลายของพืชผัก สมุนไพร สัตว์แมลง ลดน้อยลงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในชุมชน มีการบุกรุกป่าเพื่อตัดไม้ขาย และก่อสร้างที่อยู่อาศัย ขยายพื้นที่เพาะปลูก และสร้างสาธารณูปโภคของชุมชน สาเหตุของการบุกรุกป่าเกิดจาก ความยากจน ขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างเหมาะสม แนวทางแก้ไข จึงควรจัดให้ความรู้ เพิ่มศักยภาพในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ในชุมชนที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนต่อไป และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้ และจัดทำแนวกันไฟ

2. รูปแบบการฝึกอบรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้หลักการและกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม ประกอบด้วย การบรรยาย การศึกษาภาคสนาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปฏิบัติการปลูกป่า ประเมินด้วยแบบทดสอบและแบบสอบถาม ได้สร้างชุดฝึกอบรม เพื่อใช้ประกอบโดยมีเนื้อหา 4 เรื่อง ได้แก่ 1) สภาพปัญหาป่าไม้ของป่าชุมชนเขาร้าง 2) สาเหตุของป่าไม้ถูกทำลาย 3) ไฟป่าและการป้องกันไฟป่า และ 4) การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นชุดฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลาในการฝึกอบรม เนื้อหา คำแนะนำสำหรับวิทยากร แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม ผลการประเมินชุดฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.53) มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6513

3. ผลการเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนโดยรวมหลังการฝึกอบรมมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มขึ้นจากก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังการฝึกอบรมของนักเรียนเพศชายและหญิง มีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

Thesis Title	Development of Training Model for Forest Conservation and Recovery According to Local Wisdom for Mathayomsuksa 5 th Students
Students	Panya Priamrattanachai
Students ID	54M74740122
Degree	Doctor of Philosophy
Field of Study	Environmental Education
Thesis Advisor	Dr.Thongchai Nilkham
Thesis Co-Advisor	Associate Professor Dr.Paitool Suksringarm

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the state of the forests and local wisdom on forest conservation and recovery in the Khaorung community, Phansuk subdistrict, Aranyaprathet district, Sa Kaeo province and 2) develop a training model for forest conservation and recovery 3) compare the knowledge, attitudes and behaviors related to forest conservation and recovery according to local wisdom before and after training of students in general and 4) compare the knowledge, attitudes and behaviors classified by the gender of the students. The research was divided into 3 stages. Stage 1; study the state of the forests using forest conservation and recovery according to local wisdom of the Khaorung community, using 20 key informants including the subdistrict headman, village headman and local philosophers in the area of the Khaorung community forest. They were selected by purposive sampling and the tool for this research was semi-structure interviews. Stage 2; the development of a training model for forest conservation and recovery according to local wisdom. The researcher outlined the training package and 5 experts in environment education, who were selected purposively and were experienced in training packages, examined and validated the contents. A focus group discussion was used to evaluate the appropriate ness of the constructed training package using a 5 level rating scale questionnaire and completely refined it ($\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.53$). Stage 3; trial and evaluation of the training package in forest conservation and recovery according to local wisdom with a sample of 40 students from mathayomsuksa 5, Khlongnamsai Witthayakan school, Phansuk subdistrict, Aranyaprathet district, Sa Kaeo province. The research tools used were a knowledge test of 4 multiple choice questions with a difficulty value in the range of 0.20-0.80, a discriminant power in the range of 0.50-1.00 and a total reliability of 0.89, an attitude test with a 5 rating scale with a total reliability of 0.83 and a 5 level rating scale questionnaire

concerning behavior with a total reliability of 0.89. The data were analyzed by content analysis and statistics of percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research findings were as follows:

1. The state of the Khaorung community forest, Phansuk subdistrict, Aranyaprathet district, Sa Kaeo province was found to be mixed or sparse with partial dipterocarp. Most of trees were of medium size grown to make up for the old forest. The problems with the Khaorung community forest include a decline in area, a decrease in the diversity of vegetables, herbal plants, animals and insects. It is now not sufficient to maintain a livelihood. This is due to the cutting for the trees for trade, construction of residences, extension of the crop areas, and construction of public commodities for the community. The causes of this forest encroachment were poverty and the lack of knowledge and understanding in the utilization of suitable benefits. The resolutions advocated increasing the knowledge and potential of the people in the community especially the new generation of students who lived in the community and used local wisdom for forest conservation and recovery as well as fire prevention.

2. The training model for forest conservation and recovery according to local wisdom for the mathayomsuksa 5th students was based on the principles of environmental education which were used as guidelines for training composed of lectures, field studies, learning exchanges and planting trees. This model was evaluated by tests and questionnaires and developed into a model of 4 titles 1) the state of the problems of Khaorung community forest 2) the causes of deforestation 3) forest fires and prevention and 4) local wisdom for forest conservation and recovery. The training package was composed of: the principles and reasons, purpose, units of learning, activities, time and periods, training documents, advice for trainers, and observation forms for activity practices which were evaluated by the experts to be proper and at a highest level ($\bar{X} = 4.60$, S.D.= 0.53). The index of effectiveness was at 0.6513.

3. The comparison of the knowledge, attitudes and behaviors concerning forest conservation and recovery showed that, overall, the students scored higher after the training than before the training at a statistical significance of 0.05.

4. The results comparing before and after training, classified by the gender of the students, showed that the knowledge, attitudes and behaviors concerning forest conservation and recovery were not significantly different.